

УДК 378.147:373.3.011.3-051:005.32:005.336.2(045)

Фенчак Любов Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 29, м. Мукачево, тел.: __тел.:0660339824, lubovfen7@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3960-8959>

Лалак Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 29, м. Мукачево, тел.:0509443501, lalak5@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2613-3541>

Мочан Тетяна Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська, 29, м. Мукачево, тел. 0509716606, tsybar1975@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7598-1988>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі формування організаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі їх фахової підготовки. Ця компетентність охоплює здатність ефективно планувати, координувати та контролювати освітній процес, забезпечуючи його організованість, послідовність, ефективність та результативність. Авторами проведено ретроспективний аналіз цього питання, уточнено термінологічне поле дослідження. Організаційну компетентність майбутнього педагога схарактеризовано як інтегративне особистісне утворення, що включає знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, сформованість професійних, особистісних управлінських умінь та якостей, що дозволять йому належним чином здійснювати організаторську діяльність в майбутній професії. Зазначено, що формування організаційної компетентності у майбутніх учителів початкових класів - це багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу. Закцентовано увагу на основних аспектах формування означеної компетентності, а саме: мотиваційно-ціннісному, когнітивному, діяльнісно-практичному, рефлексивно-оцінному компонентах. В контексті дослідження визначено педагогічні умови формування організаційної компетентності майбутніх педагогів. Зокрема, це: інтеграція теоретичних і практичних знань, використання активних та інтерактивних методів навчання, створення умов для самостійної організаційної діяльності, розвиток комунікативних та управлінських навичок здобувачів вищої освіти тощо.

Зроблено висновок, що за умови системного та цілеспрямованого процесу формування означеної компетентності можна забезпечити високий рівень професійної підготовки майбутніх педагогів, здатних ефективно організовувати освітній процес та сприяти всебічному розвитку молодших школярів.

Ключові слова: організаційна компетентність, майбутні вчителі початкових класів, освітній процес, фахова підготовка, цифрова компетентність, інтеграційний процес, партнерська взаємодія.

Liubov Fenchak, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, Mukachevo State University, 29 Uzhhorodska St., Mukachevo, tel:0660339824

<http://orsid.org/0000-0002-3960-8959>

Natalia Lalak, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, Mukachevo State University, 29 Uzhhorodska St., Mukachevo, tel:0509443501, lalak5@ukr.net

<http://orsid.org/0000-0003-2613-3541>

Tetiana Mochan, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, Mukachevo State University, 29 Uzhhorodska St., Mukachevo, tel: 0509716606, tsybar1975@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7598-1988>

THE PECULIARITIES OF FORMING ORGANIZATIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. The article has been devoted to the problem of forming organizational competence of future primary school teachers in the process of their professional training. This competence covers the ability to effectively plan, coordinate and control the educational process, ensuring its organization, consistency, efficiency and effectiveness. The authors have conducted a retrospective analysis of this issue and clarified the terminological field of the research. The organizational competence of the future teacher has been characterized as an integrative personal formation that includes knowledge of organizational activities, the ability to solve organizational problems, the formation of professional, personal managerial skills and qualities that will allow him to properly carry out organizational activities in the future profession. It has been noted that the formation of organizational competence in future primary school teachers is a multifaceted process that requires an integrated approach. Attention has been focused on the main aspects of the formation of this competence,

namely: motivational and value, cognitive, activity-practical, reflective and evaluative components. In the context of the research, the pedagogical conditions for the formation of future teachers' organizational competence have been determined. In particular, these are: integration of theoretical and practical knowledge, use of active and interactive teaching methods, creation of conditions for independent organizational activity, development of communication and management skills of higher education students, etc. It has been concluded that with a systematic and purposeful process of forming this competence, it is possible to ensure a high level of professional training of future teachers who are able to effectively organize the educational process and promote the comprehensive development of primary school students.

Key words: organizational competence, future primary school teachers, educational process, professional training, digital competence, integration process, partnership interaction.

Постановка проблеми. В контексті сьогодення актуальним є соціальне замовлення на підготовку вчителів нової генерації, здатних на високому рівні здійснювати професійну діяльність у ЗЗСО, організовувати особистісний та пізнавальний розвиток здобувачів освіти, формувати учнівський колектив, управляти взаємодією багатьох суб'єктів освітнього процесу в межах своїх повноважень тощо. Як показує практика, однією з найважливіших у структурі професійної компетентності вчителя початкових класів є організаційна компетентність, сформованість якої дозволить майбутнім педагогам належним чином організовувати як діяльність здобувачів освіти, так і свою власну.

У Професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024р.) на державному рівні визначено загальні і професійні компетентності та трудові функції сучасного вчителя початкових класів. Закцентовано увагу, що організаційна компетентність охоплює здатність ефективно планувати, координувати та контролювати освітній процес, забезпечуючи його організованість, послідовність і результативність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти підготовки майбутніх педагогів, формування їхньої особистості окреслені в працях багатьох дослідників. Зокрема: С. Кара (формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики); Ш. Амонашвілі, О. Мороз, О. Савченко, В. Сухомлинський (теоретичні та методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи); Т. Білобровко, І. Ковчина, В. Крижко, О. Романовський, А. Шегда (питання підготовки майбутніх менеджерів освіти) тощо.

Цінними для нашого дослідження є наукові розвідки І. Бежа, О. Бабакіної, О. Біди, В. Борщенко, Л. Коваль, А. Коломієць, Г. Пономарьової, Б. Стешенко, Г. Тарасенко, О. Шиман, у яких розкрито базові аспекти формування управлінської та організаційної компетентності менеджерів освіти. Організаційну компетентність, спираючись на наукові праці Н. Артемової, З. Скрипко, С. Пільової, Н. Харитонової та ін., схарактеризовано таким чином: здатність до організації процесу навчання,

виховання і розвитку учнів; здатність до організації різних форм навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що незважаючи на значний інтерес науковців та ґрунтовність досліджень, питання проблеми удосконалення формування організаційної компетентності майбутнього педагога продовжує залишатися актуальним й відкритим для наукового пошуку та полеміки.

Мета статті – окреслити теоретичні та практичні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Організаторські уміння та навички завжди вважалися важливою складовою професійної майстерності педагога. Поняття «організаторські уміння» ми трактуємо як поєднання індивідуальних властивостей особистості, які дозволяють їй швидко та надійно організовувати інших на виконання певної справи. Крім загальних якостей, без яких неможливо ефективно займатися організаторською діяльністю, у вчителя повинні бути розвинені й специфічні властивості організатора – своєрідні індикатори організаторського таланту. Науковці виокремлюють такі: організаторська проникливість (дозволяє людині чутливо розуміти внутрішній стан іншої особи, її настрій та самопочуття; одночасно ця здібність допомагає визначити організатору, на що здатна ця особа, яке місце в спільній взаємодії буде найкращим чином відповідати її індивідуальним особливостям); здібність до активного психологічного впливу (обумовлена тим, що організатор повинен уміти дієво використовувати весь арсенал різноманітних засобів впливу на людей – від іронічної посмішки до суворого наказу); схильність до організаторської роботи (виявляється у потребі людини добровільно брати на себе організаторські обов'язки, самостійно включатися до організаторської діяльності) [6].

Організаторські здібності педагога ми розглядаємо як здібності до організаторської діяльності. На думку вчених [2;3;7] у структуру організаторських здібностей входять комунікативні здібності, практичний розум, здатність активізувати інших, критичність, ініціативність, тактовність, вимогливість до себе та інших, самовладання, наполегливість; вміння виділяти і чітко формулювати як перспективні, так і найбільш важливі в кожній конкретній ситуації задачі, своєчасно приймати аргументовані рішення і забезпечувати їх виконання, узгоджувати свої задумки з умовами дійсності, організовувати, координувати, направляти і контролювати діяльність. Сформовані організаторські здібності передбачають наявність у людини певної спрямованості, комунікабельності, ділової компетентності, ініціативності, самостійності, емоційної врівноваженості, психологічного такту тощо. Науковці стверджують, що у результаті вищезазначених складових професійної діяльності буде розвиватись у особистості організованість – здатність підкорити себе необхідному режиму, планувати свою діяльність, проявляти послідовність, зібраність у професійній діяльності і поведінці.

У сучасного вчителя повинна бути сформована компетентність, яка має організаційно-управлінський зміст і включає систему внутрішніх ресурсів педагога-менеджера освіти, яка необхідна для організації ефективного керівництва учнями згідно з цілями, принципами, технологіями професійної діяльності. Ця компетентність учителя проявляється у здійсненні педагогічного менеджменту,

організації методичної роботи, розробці педагогічних інновацій та їх упровадженні в шкільну практику, організації освітнього простору для учнів в закладі освіти [2].

Організаційну компетентність вчителя ґрунтовно розглядає у своїх наукових студіях С. Пільова, яка визначає її як інтегративне особистісне утворення, що містить знання організаторської діяльності, уміння вирішувати організаторські завдання і передбачає сформованість професійних, особистісних, управлінських умінь та якостей, які дають можливість учителю належним чином здійснювати організаторську діяльність. До таких якостей варто віднести організованість, самоволодіння, наполегливість, кмітливість, товариськість, ініціативність, працездатність [3].

Аналіз Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024р.) [4] дає підстави стверджувати, що організаційна компетентність включає наступні складові:

1. Здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти. Це вміння педагога організовувати освітній процес відповідно до вимог чинного законодавства. У межах цієї компетентності вчитель має забезпечувати дотримання вимог щодо комунікації, відповідальності, автономії. А саме: взаємодіяти з учасниками освітнього процесу щодо прийняття спільних рішень стосовно організації освітнього процесу в межах шкільної автономії; відповідально ставитися до прийняття спільних та особистих професійних рішень щодо педагогічної автономії;

2. Здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Це вміння педагога організовувати навчальні заняття різних типів, застосовувати різні види й форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів і раціонально використовувати навчальний час. У межах цієї компетентності вчитель має взаємодіяти з учасниками освітнього процесу для ефективного залучення учнів до різних форм навчальної та пізнавальної діяльності; відповідально ставитись до вибору форм навчальної та пізнавальної діяльності учнів й розподілу навчального часу;

3. Здатність організовувати осередки навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти. Це вміння педагога розміщувати й використовувати дидактичні матеріали та обладнання в навчальному приміщенні, використовувати фізичний, інформаційний простір закладу освіти як освітній ресурс. У межах цієї компетентності вчитель має інформувати та консультувати учасників освітнього процесу щодо змістового наповнення освітнього середовища; моделювати освітнє середовище з урахуванням принципів універсального дизайну тощо.

На підставі проаналізованих наукових джерел визначаємо організаційну компетентність педагога як інтегративне особистісне утворення, що включає знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, сформованість професійних, особистісних управлінських умінь та якостей, що дозволять йому належним чином здійснювати організаторську діяльність в майбутній професії.

Формування організаційної компетентності – багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу. Логіка нашого дослідження дозволяє зупинитись на важливих аспектах формування означеної компетентності, а саме: мотиваційно-ціннісному, когнітивному, діяльнісно-практичному, рефлексивно-оцінному компонентах.

Мотиваційно-ціннісний компонент. Майбутні вчителі повинні усвідомлювати важливість організаційної діяльності в освітньому процесі, розуміти її вплив на ефективність навчання та всебічного розвитку молодших школярів.

Когнітивний компонент. Оволодіння знаннями щодо методів і технологій організації освітнього середовища, вміння планувати урочну та позаурочну діяльність здобувачів початкової освіти, розробляти навчальні програми, календарно-тематичне планування, оцінювати результати навчання дітей.

Діяльнісно-практичний компонент. Здатність майбутніх учителів початкових класів застосовувати набуті знання на практиці, створювати освітній простір, координувати діяльність учнів та взаємодіяти з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Рефлексивно-оцінний компонент: Уміння аналізувати власну організаційну діяльність, виявляти її сильні та слабкі сторони, здійснювати корекцію тощо[2;3].

Умови формування організаційної компетентності мають бути закладені у освітній процес ЗВО. Довідкова література так трактує значення цього поняття: умова – це необхідна обставина, від якої залежить здійснення чого-небудь; особливості реальної дійсності, за яких відбувається чи здійснюється що-небудь [5]. Трансформуючи значення дефініції «умова» на педагогічну діяльність викладачів і здобувачів освіти, ми матимемо справу з педагогічними умовами формування організаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у процесі фахової підготовки.

Спробуємо визначити педагогічні умови, реалізація яких може позитивно вплинути на досліджуваний нами феномен. На нашу думку, це: інтеграція теоретичних і практичних знань; використання активних та інтерактивних методів навчання здобувачів вищої освіти; створення умов для їх самостійної організаційної діяльності; розвиток комунікативних та управлінських навичок майбутніх педагогів. Проаналізуємо ці умови детальніше на прикладі фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності АЗ Початкова освіта в Мукачівському державному університеті.

Перша педагогічна умова – це інтеграція теоретичних і практичних знань (поєднання вивчення теоретичних аспектів організації освітнього процесу з практичними заняттями та педагогічною практикою тощо).

На основі проаналізованих робочих навчальних планів зі спеціальності Початкова освіта для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, нами з'ясовано, що змістовий компонент формування у майбутніх педагогів організаційної компетентності включає загально-педагогічні знання з дисциплін («Вступ до спеціальності з основами науково-педагогічних досліджень», «Дидактика», «Теорія та методика виховання», «Організація і управління в початковій освіті», «Організація роботи асистента вчителя в закладах освіти», «Теоретичні та практичні засади педагогічного менеджменту», «Педагогічні основи роботи з дитячими колективами», «Організація групи подовженого дня», «Організація розвивального освітнього середовища (регіональний аспект)», «Педагогіка сімейного виховання», «Основи інформаційних технологій») та знання з фахових методик і технологій навчання у початковій школі.

Особливу роль у формуванні організаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів відіграє навчальна дисципліна «Організація та управління у початковій освіті». За результатами її вивчення у студентів

формуються уміння теоретичної та практичної готовності до майбутньої професійної діяльності: аналітичні уміння передбачають уміння аналізувати педагогічні явища; прогностичні уміння передбачають педагогічне прогнозування результатів педагогічного процесу; проєктивні уміння забезпечують конкретизацію цілей навчання та виховання і поетапну їх реалізацію; рефлексивні вміння передбачають здійснення студентом контрольно-оцінної діяльності, спрямованої на себе, на осмислення і аналіз власних дій [6].

Як показує практика, у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів надзвичайно важливо інтегрувати формування організаційної та цифрової компетентності. Реалізація ОПП Початкова освіта буде успішною завдяки синергетичному підходу у контексті багатьох навчальних дисциплін, до прикладу: «Педагогіка сімейного виховання», «Основи інформаційних технологій з методикою навчання інформатичної освітньої галузі» та ін. Інтеграція цих компетентностей сприяє розвитку гнучкості мислення, здатності до адаптації у цифровому просторі, що є важливим для сучасного вчителя початкових класів. У процесі фахової підготовки майбутні педагоги вчать не лише застосовувати цифрові технології, а й критично оцінювати отриману інформацію, забезпечувати кібербезпеку та розвивати вміння ефективної комунікації в цифровому середовищі. Організаційні навички, такі як планування, організація та координація діяльності, посилюються за рахунок застосування цифрових інструментів для створення освітніх проєктів, організації освітнього процесу та партнерської взаємодії з батьками. До прикладу, при вивченні дисципліни «Педагогіка сімейного виховання» здобувачі вищої освіти можуть створювати цифрові проєкти, що відображають різні аспекти взаємодії школи та родини їх партнерські взаємостосунки, використовуючи при цьому інструменти для колективної роботи та онлайн-спілкування. Навчальна дисципліна «Основи інформаційних технологій з методикою навчання інформатичної освітньої галузі» надає необхідну, як теоретичну так і практичну базу для опанування сучасних цифрових інструментів, що можуть бути використані в подальшій професійній діяльності, включаючи створення інтерактивних навчальних матеріалів для організації та управління освітнім процесом [7].

На основі теоретичних знань формуються відповідні уміння, зокрема: педагогічні (сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях), аналітичні (передбачають уміння аналізувати педагогічні явища), прогностичні (передбачають управління освітнім процесом, педагогічне прогнозування результатів); проєктивні забезпечують конкретизацію цілей навчання та виховання і поетапну їх реалізацію; рефлексивні (передбачають здійснення педагогом контрольно – оцінної діяльності, спрямованої на себе, на осмислення і аналіз власних дій).

На особливу увагу заслуговують організаторські уміння, які передбачають залучення студентів до різних видів діяльності й організацію діяльності колективу, що перетворює його із об'єкта в суб'єкт освітнього процесу. Організаторські уміння педагога бувають мобілізаційними (обумовлені привертанням уваги учнів і розвитком у них стійких інтересів до навчання, праці та інших видів діяльності), інформаційними (пов'язані з безпосереднім викладом навчальної інформації, з методами її отримання та обробки), орієнтаційними (організацію спільної творчої діяльності, яка розвиває соціально-значущі якості особистості), комунікативні уміння (взаємопов'язані групи перцептивних умінь, власне умінь спілкування) та

умінь і навичок педагогічної техніки. Формуванню організаторських умінь сприяє проходження різних видів педагогічної практики. Зокрема, це: позакласні виховні заходи, дозвілєва практика, адаптація дитини в освітньому середовищі початкової школи, пробні уроки, психолого-педагогічна, переддипломна практика.

Друга педагогічна умова - використання активних та інтерактивних методів навчання (застосування сучасних педагогічних технологій, кейс-методів, рольових ігор, проєктної діяльності для розвитку організаторських здібностей студентів). Проведений аналіз дає можливість констатувати необхідність розроблення методичного супроводу й упровадження в освітній процес ЗВО завдань (міні-кейсів), зміст яких буде враховувати відповідну фахову спрямованість майбутніх менеджерів освіти, формувати та розвивати їх організаційну компетентність. Для розвитку та активізації мотиваційної сфери студентам варто запропонувати такі інноваційні форми роботи: методичний анонс-огляд новинок «Освітні інновації»; методичний міст; рекламний калейдоскоп творчих знахідок; презентаційний меседж «А я роблю так...»; панорама творчості, парк педагогічної майстерності; методичний діалог; педагогічна гра «Створення інформаційного середовища в сучасному ЗЗСО» тощо [2].

Надзвичайно ефективним є використання в аудиторній роботі технології кооперативного навчання. Вона розглядається як форма організації навчання студентів в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою, згідно якої викладач керує роботою кожного опосередковано, через завдання, що спрямовують діяльність групи. Таке навчання відкриває для здобувачів вищої освіти можливості співпраці зі своїми однокласниками, дозволяє реалізувати при цьому їх природне прагнення до спілкування, сприяє особистісно-професійному зростанню, досягненню кращих результатів засвоєння знань і формування організаційних умінь і навичок. Це може бути робота в парах, ротаційних трійках, робота в малих групах, технології «Два – чотири – всі разом», «Карусель», «Акваріум» тощо.

За результатами проведених досліджень можемо констатувати, що вагому роль у формуванні організаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів відіграє технологія навчального проєктування. Науковці характеризують її як організацію навчання, за якої здобувачі вищої освіти набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань - проєктів. технологія виконання проєкту має бути зорієнтована на самостійну діяльність майбутніх вчителів початкових класів, а прагматична спрямованість на результат - є домінуючою ідеєю технології навчального проєктування. В основі проєкту має бути проблема, що має дослідницький характер та потребує інтегрованих знань і умінь. При виконанні проєкту слід передбачати усі етапи дослідницької діяльності (визначення проблеми, формулювання дослідницьких завдань, висування гіпотез, визначення методів дослідження, проведення дослідження, аналіз отриманих даних, оформлення висновків та отриманих кінцевих результатів); за умов реалізації методу проєктів однаковою мірою слід застосовувати різні форми організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вчителів початкових класів, проте пошукова діяльність має бути самостійною та практично значущою для кожного здобувача освіти; результати проєктної діяльності повинні мати певне теоретичне або практичне значення [2;6;7].

Наступна педагогічна умова – надання студентам можливості самостійно планувати та організовувати освітній процес, брати участь у розробці навчальних

матеріалів та оцінюванні результатів навчання. Згідно чинного законодавства здобувачі вищої освіти долучаються до обговорення освітніх програм, дисциплін вільного вибору і т.д. Самостійна робота пропонується для покращення засвоєння теоретичних знань з навчальних дисциплін, а також з метою формування організаційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Тісно пов'язана з самостійною роботою ще одна форма організації навчально-пізнавальної діяльності у ЗВО – індивідуальна робота, яка має на меті не тільки вирішити певні завдання і довести їх правильність, але й представити результат (продукт) своєї діяльності, що передбачає використання сукупності прийомів і засобів комунікації, які, в свою чергу, активізують організаційну діяльність майбутніх менеджерів освіти.

Варто зауважити, що досягнення успіху майбутніми педагогами здійснюється і через оволодіння вміннями: самооцінювання (рефлексія), правильно визначати власну мету діяльності, оцінювати ресурси (співвідносити поставлену мету та умови її досягнення), осмислення алгоритму дій (бачити і планувати їх, робити усвідомлений і відповідальний вибір). Погоджуючись із думкою науковців, відзначимо, що практичним орієнтиром для викладача під час формування організаційних умінь майбутніх фахівців початкової освіти є врахування таких взаємопов'язаних видів рефлексії: предметна рефлексія (що я роблю?) – усвідомлення змісту діяльності; процесуальна рефлексія (як я роблю?) – усвідомлення себе у процесі діяльності; ціннісна рефлексія (для чого я роблю?) – виявлення власного ставлення до зробленого [1;5].

Четверта педагогічна умова – це розвиток комунікативних та управлінських навичок (навчання майбутніх учителів ефективній комунікації з учнями, батьками та колегами, а також управлінню класом та освітнім процесом). Важливою складовою організаційної компетентності сучасного вчителя виступає його спроможність вирішувати педагогічні завдання за допомогою комунікації. Педагог має володіти технікою спілкування на різних рівнях взаємодії, добираючи при цьому доцільні засоби комунікації і дотримуючись правил спілкування, адже виступає прикладом організації взаємодії для інших учасників освітнього процесу [6]. Освітня сфера є такою, що швидко розвивається під впливом зовнішніх факторів, у зв'язку з чим, вчитель початкових класів має адаптуватися до професійних ситуацій, які є невизначеними і мають, як правило, нестабільний характер. Зважаючи на те, що саме комунікація є провідним засобом реалізації педагогом управлінських функцій, він має володіти законами рольової комунікації; прийомами, що підвищують її ефективність.

Також майбутній вчитель початкових класів, у своїй подальшій роботі з учнями для реалізації активної педагогічної позиції на основі організаційних знань, повинен вміти: вивчати особистість учня, застосовуючи комплекс різноманітних діагностик; проектувати розвиток школяра й учнівського колективу в цілому; планувати і здійснювати навчання як цілісний системний процес, що формує знання й вміння у поєднанні з розвитком особистості молодшого школяра; створювати в колективі мікроклімат, який сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку особистості; планувати і здійснювати роботу класного керівника тощо [2].

Як показує практика, для формування організаційної компетентності майбутнього вчителя важливо: поглиблене вивчення педагогіки, психології, методик навчання у початковій освіті (це допоможе зрозуміти принципи організації

освітнього процесу та вибору ефективних методів); різноманітні практичні заняття (майбутній педагог зможе застосовувати свої знання та навички, а також отримувати під час обговорення нову інформацію); участь у професійних заходах, конференціях, тренінгах, семінарах (це допоможе майбутньому вчителю обмінюватися досвідом та отримувати нові знання) тощо. Варто пам'ятати, що вчитель є менеджером освіти, який має реалізувати основні функції управління з відповідними комунікаціями і забезпечити ефективну організацію освітнього середовища.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Виклад спонукає до висновку, що організаційна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке дозволяє ефективно виконувати функції педагогічного управління колективною навчально-пізнавальною діяльністю учнів на основі поєднання особистісних якостей, професійних знань, організаторських здібностей. Вважаємо, що організаційна компетентність є складовою професіоналізму майбутнього педагога та включає оцінку ступеня вираження умінь в організації здобувачів освіти для досягнення цілей навчання, постановці завдань, прийнятті рішень, координації діяльності щодо реалізації рішень, забезпеченні ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень. Виявлено, що результат сформованості організаційної компетенції у майбутніх вчителів початкових класів залежить від багатьох чинників: рівня розвитку пізнавальних можливостей, рівня розвитку здібностей, характеру мотивації, волевих зусиль, професійної спрямованості, а також від саморозвитку та самоосвіти. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з обґрунтуванням особливостей формування організаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами навчальних тренінгів.

Література:

1. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті: навчальний посібник. Вид. 2-ге допрацьоване. К.: Освіта України, 2005. 256 с.
2. Лалак Н.В., Фенчак Л. М. Використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського у формуванні управлінської компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка «Молодь і ринок»*. Випуск №5 (136), травень 2016р. С.77-81.
3. Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2011.160 с.
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Наказ МОН від 29.08.2024 №1225 <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
5. Словник педагогічних термінів / за ред. Л. О. Савенкової. Київ: Навчальний проект, 2008. 367 с.

6. Фенчак Л.М. Проєктувальні уміння майбутніх фахівців початкової освіти - важливий складник їх організаційно-управлінської компетентності. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м.Ніжин, 20-21 жовтня 2016 р./ за заг.ред.Є.І.Коваленко.- Ніжин: НДУ ім.. М.Гоголя, 2016. С.146-148.

7. Marianna Horvat, Mariia Kuzma-Kachur, Nadiia Bryzhak, Tetyana Mochan, Yuliia Chuchalina. Information and Communication Technologies as a Means of Teaching Natural Science in Primary Schools: Professional Teacher Training, Ways of modernizing education and improving the research skills of young people. *Youth Voice Journal*. Vol. I, 2023pp. 30-39.

References:

1. Kryzhko, V.V. (2005). *Teoriia ta praktyka menedzhmentu v osviti: navchalnyi posibnyk* [Theory and practice of management in education: a textbook]. K.: Osvita Ukrainy, 256 p. [in Ukrainian].

2. Lalak, N.V., Fenchak, L.M. (2016). Vykorystannia pedahohichnoi spadshchyny V. Sukhomlynskoho u formuvanni upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Using the pedagogical heritage of V. Sukhomlynsky in the formation of managerial competence of future primary school teachers]. *Shchomisiachnyi naukovo-pedahohichnyi zhurnal Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. I.Franka «Molod i rynek»* - Monthly scientific and pedagogical journal of the Drohobych State Pedagogical University named after I. Frank "Youth and the Market", 5 (136), 77-81 [in Ukrainian].

3. Pilova, S. G. (2011). *Formuvannia orhanizatsiinoï kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi profesiinoï pidhotovky* [Formation of organizational competence of future teachers in the process of professional training]. Odesa, 160 p. [in Ukrainian].

4. Profesiinyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity» [Professional standard "Teacher of a general secondary education institution"]. Nakaz MON vid 29.08.2024 №1225 - Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 08/29/2024 No. 1225. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [in Ukrainian].

5. Savenkova, L. O. (2008). *Slovnyk pedahohichnykh terminiv* [Dictionary of pedagogical terms]. Kyiv: Educational project, 367 p. [in Ukrainian].

6. Fenchak, L.M. (2016). *Proiektuvalni uminnia maibutnikh fakhivtsiv pochatkovoï osvity - vazhlyvyi skladnyk yikh orhanizatsiino-upravlinskoï kompetentnosti* [Design skills of future specialists in primary education - an important component of their organizational and managerial competence]. *Pochatkova osvita: istoriia, problemy, perspektyvy: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* - Primary education: history, problems, prospects:

materials of the International Scientific and Practical Conference. Nizhyn: NDU named after M. Gogol, 146-148 [in Ukrainian].

7. Marianna Horvat, Mariia Kuzma-Kachur, Nadiia Bryzhak, Tetyana Mochan, Yuliia Chuchalina (2023). Information and Communication Technologies as a Means of Teaching Natural Science in Primary Schools: Professional Teacher Training, Ways of modernizing education and improving the research skills of young people. *Youth Voice Journal*. Vol. I, 30-39 [in Ukrainian].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>